

2. Тканова, В. В. (2022). Психологічний клімат у колективі як фактор, що впливає на становлення особистості. Актуальні Проблеми Психології в Закладах Освіти, 6, 269–273. <https://doi.org/10.31812/psychology.v6i.7355>.

3. Астахов, Д. В. (2022). Соціально-психологічний тренінг як метод оптимізації професійної групової взаємодії в командах фахівців ікт-сфери. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, 6, 65–69. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.6.10>.

УДК 159.9:343.97(043.2)

Татунько Євген Валерійович,

старший інспектор сектору протидії домашньому насильству відділу взаємозв'язків з громадами Вінницького районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Вінницькій області
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2838-8808>;

Макарова Олена Павлівна,

старший викладач кафедри педагогіки та психології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5480-5942>

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ

Злочинність, як соціально-негативне явище, є об'єктом вивчення не тільки кримінального права, але й психології. Психологічні аспекти профілактики злочинності охоплюють широкий спектр взаємопов'язаних факторів, які включають в себе особливості індивідуальності, вплив соціального середовища, а також можливості психологічної корекції та втручання.

У психологічному аспекті профілактики злочинності ключову роль відіграють теоретичні основи, що дозволяють глибше зрозуміти причини антисоціальної поведінки та розробити ефективні стратегії її запобігання. Серед найбільш значущих підходів виступає розуміння впливу особливостей індивідуальності, включно з психологічними розладами, рівнем самоконтролю та схильністю до імпульсивної поведінки, на схильність до злочинної активності. Також важливо враховувати роль соціального середовища, яке може як сприяти адаптації та соціалізації індивіда, так і, навпаки, стимулювати розвиток девіантної поведінки. Це включає вплив сім'ї, шкільного середовища та групи однолітків. Додатково, значну увагу приділяється когнітивним аспектам, зокрема, способам сприйняття, оцінки та

інтерпретації соціальних ситуацій індивідами, що можуть вести до агресивних або протиправних дій [1]. Психологічна профілактика злочинності використовує ці теоретичні засади для розробки інтервенцій, спрямованих на корекцію ризикованої поведінки через освіту, тренінги соціальних навичок, програми розвитку емпатії та когнітивно-поведінкові техніки.

На нашу думку, ефективність цих підходів лежить у комплексному врахуванні різноманітних факторів, які сприяють формуванню антисоціальної поведінки, та застосуванні цілеспрямованих методів для їх нейтралізації або мінімізації. Це дозволяє не лише виявляти і втручатися у випадках вже сформованої злочинної поведінки, але й працювати на рівні первинної профілактики, запобігаючи розвитку потенційно небезпечних поведінкових тенденцій у майбутньому.

У контексті психологічних стратегій, спрямованих на корекцію поведінки, особливе місце займають методики, які дозволяють індивідам рефлексувати та змінювати свої поведінкові моделі. Центральну роль у цьому процесі відіграє когнітивно-поведінкова терапія, що заснована на ідеї про те, що думки впливають на поведінку, і, відповідно, зміна думок може призвести до зміни поведінки [2]. Через ретельно структуровані сесії, індивіди навчаються ідентифікувати та осмислювати нераціональні або деструктивні думки, що сприяють негативній поведінці, і замінювати їх більш адаптивними способами мислення. Іншою важливою технікою є тренінг соціальних навичок, який спрямований на розвиток компетенцій, необхідних для ефективної взаємодії з іншими людьми. Це включає навички спілкування, вирішення конфліктів, асертивності та емпатії. Розвиток цих навичок допомагає індивідам краще адаптуватися до соціального середовища, зменшувати відчуття соціальної ізоляції та сприяти позитивним міжособистісним взаємодіям [3]. Програми розвитку емпатії відіграють критичну роль у корекції агресивної або антисоціальної поведінки, оскільки вони зосереджені на збільшенні здатності індивіда відчувати та розуміти емоції інших. Це сприяє розвитку більш глибокого розуміння наслідків своїх дій для оточуючих та формуванню більш відповідальної поведінки.

Ми вважаємо, що міндфулнес та інші техніки уважності також стають все більш популярними у практиці корекції поведінки, оскільки вони допомагають знизити рівень стресу, покращити емоційний контроль та підвищити самосвідомість. Через практику уважності індивіди навчаються краще розуміти свої внутрішні стани, що дозволяє їм більш ефективно керувати своїми реакціями.

Профілактика злочинності серед молоді вимагає комплексного підходу, оскільки цей період життя характеризується значними соціальними, емоційними та фізичними змінами. Ефективні стратегії мають враховувати ці особливості, пропонуючи інтервенції, що

спрямовані на підтримку молодих людей у їхньому розвитку та допомагаючи їм формувати позитивну самооцінку та соціальні навички, необхідні для здорових взаємодій з оточуючими[4]. Основною метою профілактики серед молоді є створення умов, які сприятимуть позитивному розвитку особистості, включаючи зміцнення стійкості до негативних соціальних впливів. Залучення до групових заходів, спорту, мистецтва та інших соціально корисних діяльнь демонструє високу ефективність у зміцненні відчуття приналежності та сприянні соціалізації. Також важливою є робота з сім'єю та навчальними закладами, адже вони відіграють ключову роль у формуванні цінностей та поведінкових моделей молоді. Програми менторства, де досвідченіші та старші особи діляться своїми знаннями та життєвим досвідом, можуть значно вплинути на вибір життєвого шляху молодими людьми, допомагаючи їм уникнути помилок та негативних рішень. Така підтримка допомагає молоді відчувати себе цінними членами суспільства, що, в свою чергу, знижує їхню схильність до антисоціальної поведінки. Освітні програми, які зосереджені на розвитку критичного мислення та вирішення конфліктів, також є важливим компонентом профілактики [5]. Навчання молоді аналізувати ситуації, розуміти наслідки своїх дій та знаходити альтернативні, ненасильницькі способи вирішення проблем може ефективно запобігти багатьом випадкам девіантної поведінки. Таким чином, ефективна профілактика злочинності серед молоді передбачає реалізацію різноманітних програм та ініціатив, спрямованих на формування у молодих людей навичок, необхідних для адаптації в суспільстві, розуміння власної відповідальності та важливості внеску кожного в загальну благополуччя громади. Центральним елементом цих заходів є створення безпечного та підтримуючого середовища, де кожен молодий індивід має можливість розвиватися, виражати себе та отримувати визнання, що є критично важливим для зменшення ризику злочинної поведінки та сприяння позитивному соціальному розвитку.

У сфері психологічної профілактики злочинності виклики та перспективи формують динамічне поле, де інновації та адаптація до сучасних реалій виступають ключовими елементами прогресу. Серед основних викликів важливе місце займає забезпечення доступності та ефективності інтервенцій для різноманітних груп населення, зокрема, для молоді, людей з мінімальним доходом чи тих, хто проживає у віддалених регіонах [6]. Це вимагає розробки гнучких програм, здатних адаптуватися до потреб конкретних спільнот та індивідів. Іншим значним викликом є інтеграція новітніх технологій у практику профілактики злочинності, що включає в себе використання цифрових платформ для навчання, віртуальну реальність для симуляції соціальних ситуацій та штучний інтелект для аналізу даних та

розробки персоналізованих інтервенцій. Попри потенціал таких технологій у забезпеченні ширшого доступу до профілактичних програм, виникає питання про конфіденційність даних та етику їх використання. Перспективи у цій області обнадійливі завдяки зростаючому визнанню важливості мультидисциплінарного підходу, що об'єднує зусилля психологів, соціальних працівників, освітян та правоохоронних органів. Такий підхід дозволяє розглядати проблему злочинності в ширшому соціальному контексті та розробляти більш ефективні стратегії профілактики, які враховують соціальні, економічні та культурні фактори. Розвиток та імплементація інноваційних методів діагностики та інтервенцій, що базуються на найновіших наукових дослідженнях та технологічних досягненнях, створює основу для оптимізації психологічної профілактики злочинності. Зокрема, перспективним напрямком є розробка програм, орієнтованих на раннє виявлення та втручання, які можуть запобігти розвитку антисоціальної поведінки у дітей та підлітків, закладаючи фундамент для здорового соціального розвитку та формування відповідальної поведінки. Це сприяє створенню міцнішого та безпечнішого суспільства, в якому кожен індивід має можливість до позитивного розвитку та взаємодії з оточуючими. Успіх у цій сфері вимагає постійного наукового дослідження, інновацій у методології та залучення ширшої громадськості до дискусій та впровадження ефективних стратегій профілактики [7]. Попередження злочинності через психологічні інтервенції не лише зменшує негативний вплив на жертв та суспільство в цілому, але й сприяє створенню основи для здорової соціальної взаємодії, підвищуючи загальну якість життя.

Отже, зосередження на психологічних аспектах профілактики злочинності відкриває нові горизонти для розуміння та вирішення однієї з найскладніших проблем сучасного суспільства. Інтегрований підхід, що об'єднує вивчення особистісних особливостей, вплив соціального середовища та використання спеціалізованих психологічних технік, дозволяє формувати ефективні стратегії для запобігання антисоціальній поведінці. Практичне застосування цих знань через розробку та імплементацію цілеспрямованих програм, спрямованих на різні вікові та соціальні групи, зокрема молодь, відіграє вирішальну роль у зміцненні здоров'я та благополуччя громад. Розвиток технологій та інноваційних методів діагностики і корекції відкриває нові можливості для покращення ефективності профілактичних заходів. Важливість мультидисциплінарного підходу та співпраці між різними галузями, такими як психологія, соціальна робота, освіта та правоохоронна система, не може бути переоцінена у забезпеченні комплексного та ефективного втручання. В кінцевому рахунку, зусилля, спрямовані на психологічну профілактику злочинності, не тільки сприяють зниженню рівня злочинності, але й ведуть до формування більш гармонійного, безпечного та відповідального суспільства.

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М. До актуальності психології у протидії злочинності. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання*. Харків. ХНУВС. 2017. С. 143–145.
2. Зінченко Д. А. Психологічна підготовка фахівців правоохоронних органів України в умовах воєнного стану. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 242–244.
3. Зінченко Д. А. Теоретичні дослідження громадянської ідентичності. *Питання сучасної науки і права*. МВС України. Суми. СФ ХНУВС. 2023. С. 185–187.
4. Зінченко Д.А., Ляшко Д.А. Методи виявлення та документування випадків порушень прав дітей у зоні конфлікту. *Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану*. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 281–283.
5. Макарова О. Тактичні особливості проведення допиту в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спецвипуск № 2. С. 207–212. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-6-207-212>.
6. Орлов Ю. В. Система протидії злочинності в умовах війни: від дисбалансу до стабілізації. *Право.ua*. 2023. № 1. С. 190–200. DOI: 10.32782/LAW.UA.2023.1.27.
7. Педан С.Є. Психологічний портрет особистості злочинця. Актуальні напрями практичної психології і психотерапії. *Матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. молодих вчених, студентів та аспірантів*. Харків. ХНУВС. 2020. С. 138–141.

УДК 371.132:371.125

Федоренко Олена Іванівна,

завідувачка кафедри педагогіки та психології
Харківського національного університету
внутрішніх справ, доктор педагогічних наук,
професор

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4948-9524>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗВО МВС УКРАЇНИ

Психологічна підготовка поліцейських набула надзвичайної актуальності у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ в Україну, вона набуває нового змісту і потребує врахування тих нових викликів, які постали перед всіма нами: педагогами, психологами, поліцейськими.

Реалії життя спонукають удосконалити психологічну підготовку поліцейських, підготувати їх до несення служби в складних умовах